

Bioethical Education and Attitude Guidance for Living Environment

UČNA GRADIVA

Erasmus+

UČNA GRADIVA

Avtorji: Pier Giacomo Sola, Maddalena Nicoletti

Prevod v slovenščino: Mateja centa, Vojko Strahovnik

Fotografije in slike: Pixabay

Zahvala

Radi bi se zahvalili vsem učencem, učenkam, učiteljicam, učiteljem, raziskovalcem in raziskovalkam ter vsem ostalim, ki so sodelovali v projektu in so s svojimi idejami, povratnimi informacijami in spodbudami prispevali k razvoju tega priročnika.

Avtorske pravice

Gradivo se lahko uporablja v skladu z licenco Creative Commons; vrsta licence

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Deljenje pod enakimi pogoji.

Omejitev odgovornosti

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije in hrvaške državne agencije Erasmus+ *Agencija za mobilnost i programe Evropske unije*. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

beagle
Bioethical Education
and Attitude Guidance
for Living Environment

1. KAKO UPORABLJATI TA UČNA GRADIVA

V rokah držite drugi intelektualni rezultat projekta BEAGLE - *Bioetična vzgoja in naš odnos do živega okolja*. V projektu smo v okviru programa Erasmus+ združeni partnerji iz Hrvaške, Slovenije, Italije in Grčije s skupnim ciljem spodbujanja k bioetični vzgoji, razvijanju kritičnega mišljenja in splošnega spreminjanja odnosa do boljšega razumevanja našega okolja, v katerem živimo.

V tem dokumentu najdete delitev učnih gradiv in pripomočkov glede na starostne skupine otrok in mladostnikov ter glede na uporabljene pedagoške metode. Vsa gradiva ter njihova raba so opisana na način "korak za korakom" in zastavljena tako, da spodbujajo medsebojno razpravo in kritično razmišljanje otrok o bioetičnih temah.

Učna gradiva vključujejo navedbo starostne skupine otrok, trajanja in števila udeležencev ter so zasnovana kot samostojni izobraževalni pripomočki s posebnimi metodološkimi smernicami. To ne pomeni, da se morate dosledno držati zapisanega. Vedno lahko gradiva, dejavnosti in ponujena vprašanja prilagodite potrebam ter zmožnostim skupine.

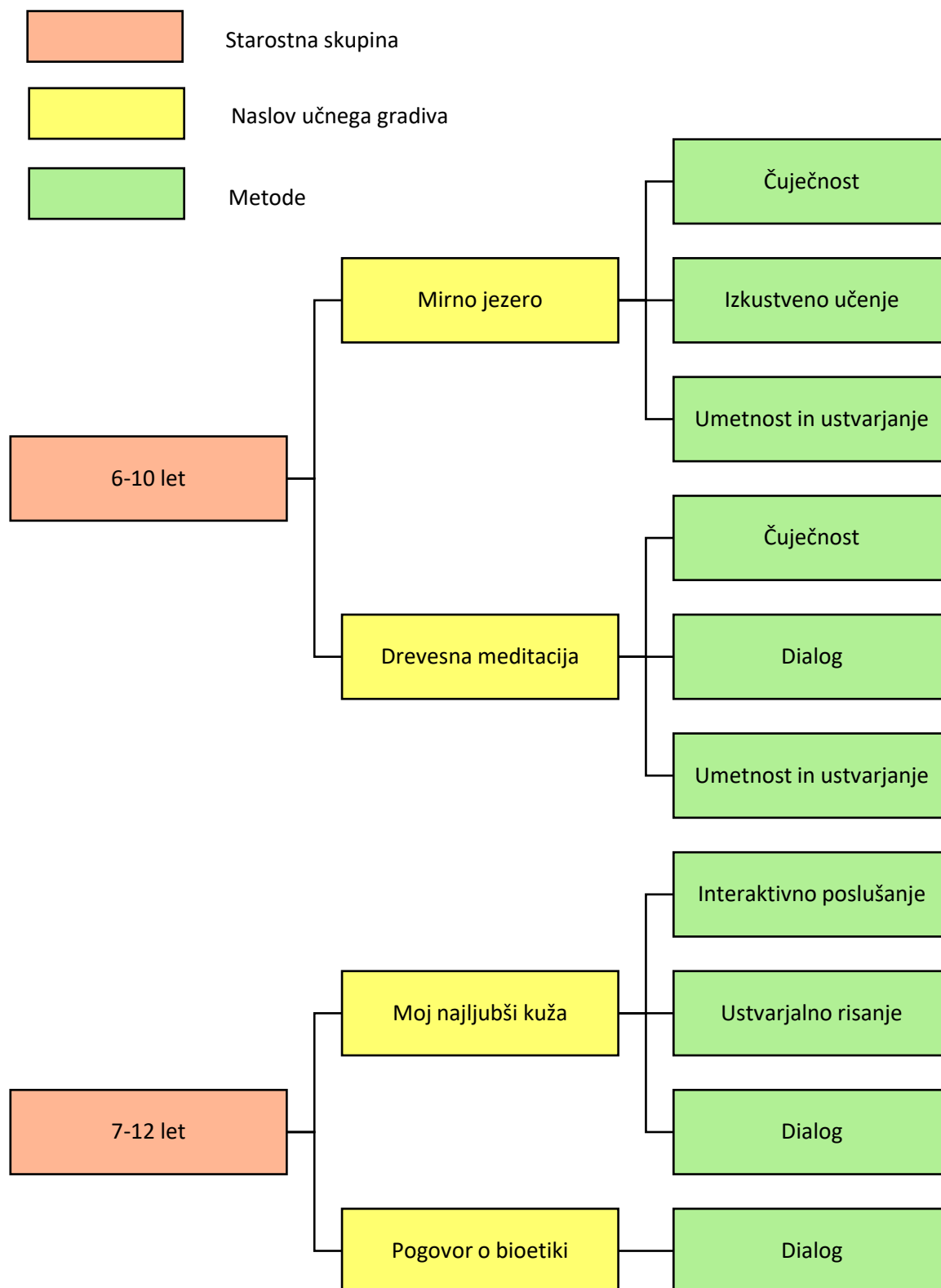
Gradiva se lahko uporabljajo v različnih izobraževalnih okoliščinah in kontekstih ter v različnih nacionalnih učnih načrtih, ker obravnavajo etična vprašanja, ki so univerzalna.

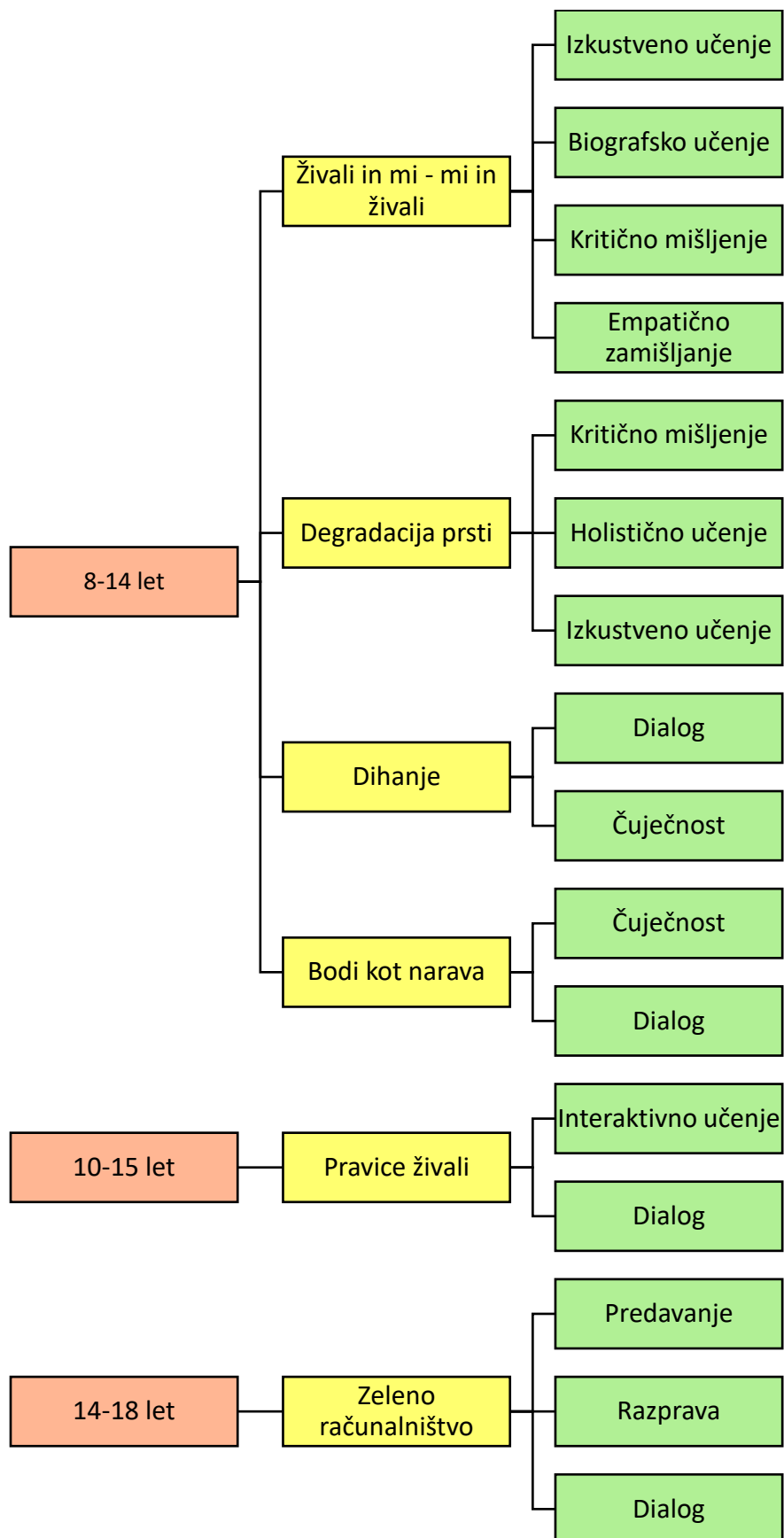

Upamo, da vas bodo ta izobraževalna gradiva spodbudila k ustvarjalnosti in dodala nove razsežnosti pri poučevanju bioetičnih tem na preprost, ustvarjalen in zabaven način.

2. RAZVRSTITEV UČNIH GRADIV

Bodi kot narava

Okoljski problem: Ljudje potrebujemo veliko prostora, da gradimo hiše, tovarne, nakupovalna središča, ceste, avtoceste itd., zato moramo velikokrat uničiti ogromne površine gozdov. Vendar drevesa in gozdovi so zelo pomembni za ekosistem in ljudi prav tako. Naj ljudje zaradi svojih potreb še naprej podirajo in uničujejo drevesa in gozdove ali lahko najdemo ravnovesje?

Starost otrok: 8-14 let

Trajanje: 80 do 110 minut

Velikost skupine: 4-20 učencev

Gradiva, orodja, pripomočki: nič. Dejavnost lahko izvedete zunaj na travniku, gozdu ali v učilnici.

Učne metode: čuječnost, filozofska razprava

Ključni cilji in učni izidi:

Učna dejavnost spodbuja učence, da:

- razmišljajo o pomembnosti dreves za življenje na Zemlji
- ozavestijo, kakšne posledice puščajo za sabo določena dejanja ljudi (izseki gozdov – uničenje živalske vrste itd.)
- razmišljajo o ravnovesju med človekovimi potrebami in ohranjanje narave
- razmišljajo o pomembnosti biotske raznovrstnosti
- zastavijo osebne cilje in vrednote glede odnosa do narave
- ozavestijo povezanost med naravnimi elementi
- vzbudijo in okrepijo empatijo in sočutje do nečloveškega sveta
- razvijejo in okrepijo kritično razmišljanje.

Ključne besede:

- drevesa, gozdovi, les
- krčenje gozdov, prehrana ljudi, potrošništvo
- biotska raznovrstnost
- trajnost
- medsebojna povezanost, empatija, sočutje, prijaznost, skrb

Opombe: Poskrbite, da bo čas in stopnja zahtevnosti primerna številu učencev in njihovi starosti oz. potrebam.

Dejavnost korak za korakom – Kako jo izvesti?

Dejavnost ima 3 dele:

1. vaja čuječnosti
2. predstavitev okoljskega problema in kratka filozofska razprava
3. zaključek

Opombe:

- Dejavnost lahko izvedete v učilnici ali zunaj na travniku ali v gozdu, kjer bodo učenci lahko bolje občutili povezanost z naravo.
- Glede na čas, ki ga imate na voljo za to dejavnost jo lahko opravite v enem dnevu, lahko pa jo razdelite na dva dela (dva dni). V drugem primeru, morate vajo čuječnosti ponoviti.

1.del – Vaja čuječnosti - “Bodi kot narava”ⁱ

Učenci so preko vaje pozornosti povabljeni, da pripravijo svoja čute, telo in um, da stopijo v stik z naravo.

“Ta pristop čuječnosti uporablja elemente iz narave. Pogosto razmišljamo o lepoti in vedrini narave zunaj nas in spregledamo svojo lepo naravo. Ta vaja učence seznani z načini, kako lahko vidijo moč in lepoto narave v sebi. Preko te kratke vaje se učenci lahko sprostijo in opazujejo svoje doživljanje. Učitelj otroke povabi naj si zamislijo, kako se počutijo, ko so zunaj, kaj vse lahko vidimo in občutimo, ogromno čudovitih stvari. Stvari, kot so drevesa, veter, oblaki in sonce. V mnogih pogledih smo takšni čudoviti deli narave tudi mi in zato bomo v tej vaji kot drevesa, veter in sonce.”ⁱⁱ

Dejavnost 1: Glede na to ali bo dejavnost izpeljana zunaj ali v učilnici, učitelj povabi učence naj se usedejo na stol, kamen, deblo ali travo. Sedijo naj trdno, udobno in pokončno. Brada je rahlo upognjena navzdol, hrbtenica vzravnana, roke padajo ob telesu in dlani so položene na stegna. Učitelj začne pripovedovati:

“ Naše telo je kot drevo. Raste in je močno. Naše dihanje je kot veter. Piha noter in ven. In sonce je del v nas, ki nas greje in je prijazno. Priprimo ali zaprimo oči in se usedimo kot visoko drevo. Roke raztegnemo visoko in raztegnemo prste v vse smeri, kot veje na drevesu. Stisnimo roke v pesti in jih zopet raztegnimo, pomigajte s prsti kot piha veter čez veje. In zdaj smo kot veter, naredite dva globoka vdiha in izdiha. Vdih in.....izdihnemo veter. Vdihin izdih. In zdaj se prikaže sonce, ki ogreje drevo in veter. Sije na drevo in te ogreje. Ali čutiš kako ti ogreje noge in prste? Kaj vse še čutiš, da ti ogreje?

In sonce ogreje veter, ogreje naš dih. Ali lahko vdihuješ in izdihuješ v svoj trebuh? Kako ga vdih dvigne in izdih spusti?

S tako veliko sonca, ki ga imaš lahko osvetliš tudi druge, cel svet s svojo prijaznostjo. Pomisli na eno osebo, ki ji želiš poslati sonce, svojo prijaznost. Bratu, sestri, učitelju...Ko to osebo vidiš kako se smeje, ji v mislih sporoči: "Bodi srečen."

Srečo si zaslužiš ti, zato si tudi sam sebi zaželi: "Naj bom srečen/a." Zasmej se kot sonce. Čuti kako sediš visoko kot drevo in dihaš kot veter.

Počasi odpri oči. Čudovit si!ⁱⁱⁱ

Skupen čas dejavnosti 1: 10-20 minut

Napotki:

1. Učitelj: Dolžina meditacije in vsebine je odvisna od vključenosti učencev v to vajo. V tej vaji naj se učenci čim bolj umirijo, sprostijo, učitelj govori mirno, počasi. Naj imajo učenci dovolj časa, da si dobro predstavljajo vse, kar je povedal učitelj.
2. Kot učitelj poizkusite to vajo prej narediti sami.
3. Vaja čuječnosti ni religiozna ali spiritualna vaja, zato bodite pozorni, da se izogibate pojmom in razvijanju ritualov, ki bi morda spominjali na kaj podobnega. Čuječnost je vaja osredotočanja in ni namenjena religioznemu ali duhovnemu raziskovanju.^{iv}

2. del – Predstavitev okoljskega problema in kratka filozofska razprava

Učenci se posedejo v krog (na tla, travo, kamen,...).

Dejavnost 2.1 – Učitelj predstavi okoljski problem, ki je predlagan na začetku tega učnega gradiva.

Ljudje potrebujemo veliko prostora, da gradimo hiše, tovarne, nakupovalna središča, ceste, avtoceste itd., zato moramo velikokrat uničiti ogromne površine gozdov. Vendar drevesa in gozdovi so zelo pomembni za ekosistem in ljudi prav tako. **Naj ljudje zaradi svojih potreb še naprej podirajo in uničujejo drevesa in gozdove, da bi gradili, ali lahko najdemo ravnovesje z naravo?**

Skupen čas dejavnosti 2.1: 5 minut za predstavitev problema.

Dejavnost 2.2 – Učitelj nato vpraša učence, zakaj so drevesa pomembna za ljudi, za živali in okolje? (prst, zrak, ozračje, voda, ekosistem) Možni odgovori:

ZRAK:

- ✓ drevesa proizvajajo kisik. Med fotosintezo drevesa vsrkajo vase ogljikov dioksid in proizvajajo kisik, ki ga ljudje vdihujemo. Eno drevo proizvede na dan kisika za štiri ljudi.
- ✓ drevesa čistijo zrak
- ✓ drevesa shranjujejo ogljikov dioksid (CO₂)

OZRAČJE:

- ✓ izboljšujejo podnebje (uravnavajo podnebje tako, da nas varujejo pred močnim soncem, dežjem in vetrom; znižujejo temperaturo zraka in uravnavajo vlažnost; lahko vplivajo tudi na hitrost vetra; izhlapevanje vode z dreves ima hladilni učinek)
- ✓ blažijo naravne sile (blažijo veter ob neurjih itd.)

VODA IN PRST:

- ✓ shranjujejo in prečiščujejo vodo
- ✓ varujejo oz. držijo prst skupaj (preprečujejo, da bi prst odneslo ali raznašalo naokoli, hranijo prst z različnimi hranili)
- ✓ preprečujejo poplave

ŽIVALI IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST:

- ✓ skrbijo za divje živali (hrana, zavetje, markacije itd.) Mnoge živali uporabljajo drevesa tudi za počitek, gnezdenje ali pa kot dobro opazovalno strateško točko za lov. Ko drevesa dozori, se veliko živali hrani iz njihovih plodov.
- ✓ povečujejo biotsko raznovrstnost
- ✓ povečujejo odpornost proti škodljivcem, boleznim,...

LJUDJE:

- ✓ drevesa so čudovita na svojstven način
- ✓ drevesa imajo pomembno vlogo tudi v starodavnih mitih in legendah

Učenci odgovarjajo izmenično.

Skupen čas dejavnosti 2.2: 15-20 minut oz. glede na število učencev.

Napotki:

- Okoljski problem naj bo primeren starosti učencev.

Dejavnost 2.3 – Učitelj začne z razpravo o pomembnosti biotske raznovrstnosti za življenje na Zemlji; povezanost med vsem na Zemlji (ljudmi, živalmi, okoljem itd.); napetost med ohranjanjem naravnega okolja in potrebami za preživetje.

Učitelj lahko sledi naslednjim vprašanjem:

- ✓ Kaj se zgodi, če uničimo vse gozdove na svetu?
- ✓ Kaj bi se zgodilo s tistimi živalmi? Kje bi živele, kaj bi jedle?
- ✓ Kaj bi se zgodilo z insekti?
- ✓ Kaj bi se zgodilo z zrakom, ki ga dihamo?
- ✓ Kaj bi se zgodilo z ogljikovim dioksidom?
- ✓ Kaj bi se zgodilo s prstjo, kjer so rastla drevesa?
- ✓ Ali lahko živimo brez dreves?

Učitelj lahko vpraša tudi na drugačen način:

- ✓ Kje živiš v bloku ali hiši? Kje bi živel, če ne bi živel v bloku/hiši?
- ✓ Kaj bi se zgodilo, če ne bi bilo bolnic, kam bi šli bolni ljudje? Ali potrebujemo bolnice?

-
- ✓ Kje bi se učili, če ne bi imeli šole?
 - ✓ Ali poznaš kakšen kraj ali mesto, kjer je prej rasel gozd?

Učenci odgovarjajo izmenično.

Skupen čas dejavnosti 2.3: 15-20 minut oz. glede na število učencev.

Napotki:

- Okoljski problem naj bo primeren starosti učencev.

Dejavnost 2.4 – Na koncu lahko učitelj z učenci razpravlja še o naslednjih temah:

1. Kaj lahko naredim jaz? (etične vrednote)

- ✓ posadimo drevo
- ✓ obiščemo gozd
- ✓ smo spoštljivi do narave, ne smetimo

2. Kaj lahko naredimo kot družba? (demokratske vrednote)

- ✓ zmanjšujemo tveganje za požare
- ✓ uravnavamo izseke gozdov
- ✓ pogozdujemo
- ✓ sadimo drevesa v mestih in krajih, kjer jih ni
- ✓ varujemo in odpiramo nove nacionalne parke

3. Kako lahko živimo v harmoniji z naravo? (okoljske vrednote)

- ✓ varujemo in vzdržujemo zdrave gozdove, še posebno tiste, ki so stari, saj imajo ogromno biotske raznovrstnosti
- ✓ zmanjševanje mehanizacija v gozdovih, še posebej velikih traktorjev. Pojdimo v gozd spoštljivo in ga zapustimo tako, da v njem pustimo čim manj sledi.

Učenci odgovarjajo izmenično.

Skupen čas dejavnosti 2.4: 15-20 minut oz. glede na število učencev.

Napotki:

- Okoljski problem naj bo primeren starosti učencev.
Če so učenci različne starosti lahko učitelj vprašanja in razpravo prilagodi tako, da lažja vprašanja odgovarjajo mlajši učenci, starejši pa na podlagi odgovorov razvijajo nadaljnje teme za razpravo.
- Namen dejavnosti je razviti filozofsko razpravo med učiteljem in učenci. Razprava poteka tako, da učenci odgovarjajo na vprašanja, katere podprejo z argumenti in primeri. Gradijo lahko tudi na eni ideji.
- Učitelj lahko sodeluje in usmerja.

3. del – Zaključek: izražanje hvaležnosti in občutij

Dejavnost 3 - Učitelj povabi učence, da se sprehodijo, v mislih ali konkretno, če ste zunaj, okoli dreves, pretegnejo telo in se vrnejo nazaj v krog. Vsak učenec nato izrazi za

kaj je hvaležen gozdovom ali drevesu: »Hvaležen sem, da mi daješ kisik.« »Hvaležen sem, da daješ sadje.« »Hvaležen sem, da mi daješ senco.«

Nazadnje si kratko izmenjate dogodivščine. Lahko sledite sledečim vprašanjem:

- Ali se počutite bolj povezani s planetom Zemlja?
- S čim ste se najbolj povezali?
- Kako ste se počutili?

Učenci odgovarjajo izmenično.

Skupen čas dejavnosti 3: 10-15 minut

i Vir: dejavnost je razvita na podlagi: ROGERS, S. *A Mindfulness practice for pre-schoolers that connects kids to nature*. Dosegljivo na: <https://www.mindful.org/mindfulness-practice-preschoolers-connects-kids-nature/>

ii ROGERS, S. *Ibid.*

iii ROGERS, S. *Ibid.*

iv Smiling Mind. (2018). *Evidence based guidelines for mindfulness in schools - A guide for teachers and school leaders*. Australia.

<https://static1.squarespace.com/static/5a2f40a41f318d38ccf0c819/t/5b28988170a6ad07781beb9/1529387171804/smiling-mind-mindfulness-guidelines-for-schools-whitepaper.pdf>